

DE AFSTAMMING DER HUISKAT.

VRIJ NAAR PROF. A. NEHRING

DOOR

Dr. D. LUBACH.

Over den oorspronkelijken stam van onze huisdieren is veel gegist en geschreven, en de meeningen daarover loopen dikwijls vrij wat uiteen. Langzamerhand schijnt men evenwel tot zekere, ik zeg niet onwederlegbare, maar minder wederlegbare resultaten te zijn gekomen. Zoo wordt het b.v. vrij wel algemeen aangenomen, dat de verschillende rassen van tamme honden niet, zooals BUFFON 't eerst (niet zonder eenige reden) verkondigde, alle van den eigenlijken herdershond afstammen, maar dat verschillende soorten van het geslacht *Canis* als voorvaders van den »huishond'' (*Canis domesticus*) moeten worden beschouwd. Ten aanzien van de huiskat (*Felis domestica*) loopen nog de gevoelens zeer uiteen.

LINNAEUS, CUVIER en gedurende eenigen tijd allen na dezen, beschouwden de tamme of huiskat als afkomstig van de Europeesche wilde kat. »Le chat ordinaire'', zegt CUVIER, »est originaire de nos forêts d'Europe''. Zoo was dan ook de systematische naam der wilde en der tamme kat dezelfde: *Felis catus*; en werden zij alleen van elkander onderscheiden door de toevoegsels *ferus* en *domesticus*, waardoor de eene als wild, de andere als getemd werd aangeduid. Thans noemt men alleen de wilde kat *F. catus*, en de huiskat *Felis domestica*. Later is men aan die afkomst begonnen te twijfelen, en nadat men eensdeels de Egyptische mumiën van huiskatten had onderzocht, en anderdeels kennis had gekregen aan de wilde, met de tamme en

Europeesche wilde katten vergelijkbare soorten van Nubie en Abessinie, is men tot het resultaat gekomen dat onze tamme kat, in al hare door domesticiteit ontstane vormen, eene afstammeling is van de laatst genoemde kattensoorten, en niet van de Europeesche wilde kat. De Nubische en Abessinische soorten zouden reeds in overoude tijden door de Egyptenaren getemd zijn geworden, van Egypte naar Europa (eerst naar Cyprus?) zijn overgebracht, doch als eene curiositeit zijn aangemerkt, en betrekkelijk laat gewone huisdieren zijn geworden. De oude Grieken hielden tot het verdelgen van muizen enz. de γαλῆν, den steenmarter (*Mustela foina*), als huisdier, en de naam ἀλουρος is alleen op de Europeesche (en Klein-Aziatische) wilde kat van toepassing.

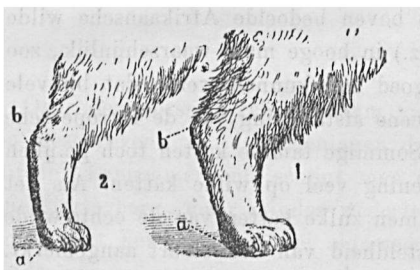
Reeds vroeger heb ik het vermoeden geopperd dat, al mogen ook de afstamming van onze huiskatten van de Egyptische tamme kat, en de afkomst van deze van de boven bedoelde Afrikaansche wilde katten (*F. caligata*, *maniculata* enz.) in hooge mate waarschijnlijk, zoo niet zeker zijn, het toch zeer goed zou kunnen wezen dat bij vele van onze tamme katten ook aan eene afstamming van de Europeesche wilde kat moet gedacht worden. Sommige tamme katten toch geïjken in lichaamsbouw, kleur en teekening veel op wilde katten. Als het voornaamste kenmerk, waardoor men zulke katten van de echte wilde kan onderscheiden, wordt de gesteldheid van den staart aangemerkt. De staart der wilde kat is overal even dik, rolrond, met lange en dichte haren bezet, met een stomp en zwart uiteinde. Bij de huiskat is de staart dunner en slanker, minder dicht behaard en neemt van den wortel tot het veel spitsere uiteinde gelijkmatig in dikte af. Intusschen zag ik eenige jaren geleden te Utrecht een ontwijfelbaar tamme, zeer groote, frisch gebouwde, rosse (zoogenaamd roode) kat, met een dikken in een stompe punt eindigenden staart. Om kort te gaan: noch de meerdere grootte en frischheid van de wilde kat, noch hare grauwwrosse kleur, noch de vorm van haren staart kunnen worden aangevoerd als bewijzen, dat de Europeesche wilde kat niet voor een deel bij de stamrassen van de huiskat mag worden gesteld.

In den laatsten tijd is men meer dan vroeger begonnen acht te slaan op de teekening van de vacht der zoogdieren, dat is op de vlekken en strepen waarmede die vacht versierd is. Prof. THEODOR EIMER te Tübingen heeft daarover, — en ook over de teekening der vogelvederen, — zeer belangrijke studiën geleverd, waarop wij misschien later zullen terugkomen. Het ligt nu voor de hand aan te

nemen dat tot beantwoording der vraag: zijn sommige huiskatten ook van de Europeesche wilde kat afkomstig? — of zijn ten minste sommige huiskatten van gemengd Europeesch en Afrikaansch ras? — ook op de overeenkomst en het verschil in teekening der huid zou moeten gelet worden. Prof. NEHRING te Berlijn heeft dit gedaan en meent een kenmerk te hebben ontdekt, dat volgens hem standvastig is, en ons als veilige gids kan dienen bij het onderzoek naar de afstamming der huiskat.¹

Dat kenmerk is het bestaan van een zogenaamde zoolvlek aan de achterpooten van de Europeesche wilde kat, en van een zoolstreep bij de Nubische en Abessinische wilde katten, die als stamouders van de kat worden aangemerkt.

De zoolvlek, zwart van kleur, bevindt zich onder aan de voetzool (fig. 1 *a*) vlak achter de ballen en teenen, een weinig buitenwaarts.

Het overige der voetzool tot aan de hiel (*b*) is geelgrijs gekleurd. Bij de bovengenoemde Afrikaansche katten verlengt zich de zwarte zoolvlek tot aan de hiel (fig. 2 *a* en *b*) en vormt aldus eene zoolstreep.

Op grond van zijne een en een half jaar voortgezette onderzoekingen, waarbij hij over een zeer groot materiaal kon beschikken, heeft de heer NEHRING de volgende uitkomsten verkregen.

1°. De typische exemplaren van de echte onvermengde Europeesche wilde kat bezitten aan de achterpooten altijd een zoolvlek.

2°. De typische exemplaren van de meergenoemde Afrikaansche wilde katten, en ook die van verwante soorten in Zuid-Azië (b. v. *Felis inconspicua* GRAY) toonen aan de achterpooten altijd de zwarte zoolstreep.

3°. De meeste van onze huiskatten, al zijn deze wildkleurig, toonen de zwarte zoolstreep, hetgeen ten sterkste pleit voor hare afstamming uit Nubië enz.

4°. Maar er zijn in Duitschland ook verscheidene wildkleurige huiskatten, die geen zoolstreep, maar een zoolvlek vertoonen en dus in dit opzicht met de typische Europeesche wilde kat overeenkomen.

¹ Humboldt, April 1888, S. 139.

Zulke exemplaren zijn den heer NEHRING vooral toegezonden uit boschrijke streken, waar nu nog wilde katten huizen of vroeger gehuisd hebben. Deze tamme katten toonden ook ten aanzien van haren schedel en haar gebit eene duidelijke toenadering tot de wilde kat.

Door den heer NEHRING is een zeer groot aantal katten, die in bosschen geschoten waren, onderzocht, en hij moet zeggen dat het enkele malen niet gemakkelijk was met zekerheid te beoordeelen of men een echte wilde kat of een verwilderde huiskat voor zich had. In zekere streken van Duitschland bestaan talrijke bastaarden van de wilde met de tamme kat. Zelfs schijnen er verscheiden huiskatten voor te komen, bij welke het bloed van de echte wilde kat zoo overwegend is dat men van dat van *Felis maniculata* enz. ternauwernood iets kan bespeuren.

Uit zijne, zooals ik zeide, door een zeer talrijk materiaal van dieren en schedels ondersteunde nasporingen, is NEHRING tot het resultaat gekomen, dat de huiskatten niet van eene en dezelfde stamsoort zijn af te leiden, maar dat meer soorten van wilde katten bijgedragen hebben tot het ontstaan der huiskatten. Er zijn in Zuid-Azië, Noord-Afrika, en in een deel van Europa soorten van wilde katten, die naar zijne meening als stamouders der tamme moeten worden aangemerkt. De in Duitschland (natuurlijk ook bij ons) gehouden wordende huiskatten schijnen voor het meerendeel met *F. maniculata* enz. samen te hangen, doch in sommige streken heeft eene sterke vermenging met *F. catus* plaats gegrepen, 't zij door kruising van wilde en tamme katten zonder toedoen van den mensch, 't zij door opzettelijke temming van jonge exemplaren van *F. catus*.

Wel heeft men beweerd dat onze Europeesche wilde kat ontembaar is en reeds daarom niet de stamsoort van de huiskat wezen kan. Dit zegt evenwel niets. In volwassen toestand is onze wilde kat zeker niet of nauwelijks te temmen. Maar dat geldt evenzeer van de meeste andere wilde diersoorten. Alle gelukke temmingsproeven zijn door het opvoeden en temmen van jonge dieren tot stand gekomen, en het is eene geheel verkeerde voorstelling, die men nog in vele boeken vindt, als zoude de mensch in den voorhistorischen tijd volwassen paarden, volwassen runderen, volwassen schapen enz. gevangen en getemd hebben. NEHRING houdt dit voor hoogst onwaarschijnlijk; de allereerste proeven tot temming ten minste zijn stellig op jonge dieren genomen, en eerst veel later heeft de mensch geleerd volwassen dieren te bedwingen en zich van hen te bedienen. Dit laatste

zal echter volgens NEHRING zich wel tot het temmen van wilde paarden hebben bepaald. — Ik meen daar te moeten bijvoegen dat de paarden, waarvan wij met zekerheid weten dat zij in volwassen staat getemd werden, eigenlijk verwilderde paarden zijn. Dat b.v. de Tarpan, die als de wilde stamvader van tamme paardenrassen in Midden-Azie wordt aangemerkt, in volwassen staat getemd wordt, is mij niet bekend geworden.

Dat, vervolgt NEHRING, jonge exemplaren der Europeesche wilde kat, wanneer zij spoedig na de geboorte van de ouders weggenomen en doelmatig behandeld worden, een hoogen graad van temming kunnen ondergaan en in hare gedragingen geheel op de huiskat gelijken, heeft onlangs prof. ALTUM te Eberswalde feitelijk bewezen. Een door hem opgevoede wilde kater was zóó tam, dat hij zelfs voor vreemden (o. a. voor NEHRING zelven) niet de geringste vrees toonde, en zich even zoo liet streelen, als eene tamme huiskat. In de nabuurschap van des schrijvers woning te Berlijn zijn huiskatten, die in de verte niet den graad van temming bezitten als de wilde kater van den heer ALTUM; zij laten zich niet eens door hare heeren aanvatten, laat staan door vreemden.

De beweerde ontembaarheid van *F. catus* is alzoo geen voldoende grond om haar van het stamvaderschap der huiskatten uit te sluiten. Evenmin kunnen de vroeger door den ouderen BLASIUS¹ aangetoonde verschillen in schedel en gebit als afdoende grond worden aangemerkt, omdat een gedeelte daarvan zeer onstandvastig is, en een ander gedeelte op den invloed der wilde of tamme levenswijze berust, en slechts zeer weinige van die verschillen als werkelijk specifiek kunnen worden beschouwd.

NEHRING is niet van het door JOLY weder uitgesproken gevoelen, dat *F. catus* rechtstreeks als stamsort van de huiskat moet worden aangemerkt, doch bezit de overtuiging dat, nadat in den loop der middeleeuwen de huiskat uit het Oosten en Zuiden (Griekenland en vooral Italie) naar Duitschland was overgebracht, talrijke kruisingen tusschen huiskatten en wilde katten in sommige streken van dat land hebben plaats gevonden. Waarschijnlijk heeft men vroeger daar ook wel dikwijls wilde katten getemd en in domesticiteit zich laten voortplanten. Daar in de middeleeuwen de ingevoerde katten hier

¹ In *Fauna der Wirbelthiere Deutschlands*. Braunsch. 1857. — De jongere BLASIUS (WILH.) heeft bevonden dat een deel der Oud-Egyptische kattenschedels ten aanzien van schedelvorm en gebit zich zeer nauw aan de Europeesche wilde kat aansluit.

nog zeer duur waren, lag het voor de hand te beproeven zich door het opkweeken van jonge wilde katten op eene goedkoope wijze huiskatten te verschaffen.

De meening van EIMER, dat *F. catus* misschien van de tamme kat zou afstammen, kan NEHRING niet deelen. Immers men heeft in verscheiden beenderenhollen van Midden-Europa overblijfselen van *F. catus* gevonden die van veel vroegeren tijd zijn dan dien van de invoering van de huiskat. Het kan echter zijn, dat *F. catus* met de in Noord-Afrika verbreide en volgens LATASTE nog op Sardinie voorkomende zwartzoolige wilde kat (*F. caffra* Desm.) stamverwant is, en zich eerst sedert de afscheiding tusschen Zuid-Europa en Noord-Afrika in den loop der tijden meer en meer tot eene zelfstandige soort ontwikkeld heeft. In dat geval zou NEHRING moeten aannemen, dat bij de meeste exemplaren de zwarte zoolstreep der achterpooten langzamerhand tot den korten afgeronden zoolvlek is ingekrompen, en dat in het algemeen menige wijziging, zoowel in het uiterlijke voorkomen van het dier, als in den schedelbouw en in het gebit ontstaan zullen zijn. — Ik voor mij houd deze veronderstelling van de afkomst van *F. catus* van *F. caffra* nog al gewaagd en weinig waarschijnlijk.

»Het is hier de plaats niet" — dus besluit de heer NEHRING, — »deze vragen in bijzonderheden nader te ontwikkelen; het moge genoeg zijn er op gewezen te hebben. Het was mij bijzonder daarom te doen klem te leggen op de vermoedelijke afstamming der huiskat van meer dan eene stamsoort. Naar het mij toeschijnt komen wij ten aanzien van de vraag omtrent de afstamming der huiskat tot hetzelfde resultaat, als waartoe wij door de onderzoekingen omtrent de afstamming der tamme honden, zwijnen, runderen, schapen gekomen zijn, voor elke waarvan evenzoo meer stamsoorten zijn aantenenemen".

Tot staving van de afstamming der huiskat niet van *F. catus*, maar van *F. maniculata* (of *caligata*) is ook aangevoerd, dat de lengte van het darmkanaal der huiskat en van *F. maniculata* merkelijk grooter is dan bij *F. catus*. Voorzoover die overeenkomst en dat verschil standvastig mogen zijn, zou dat zeer pleiten voor de afstamming van de huiskat van eene of meer der meergenoemde Afrikaansche soorten. Het zou nu echter wel te wenschen zijn, dat ook de lengte van het darmkanaal bij die tamme katten onderzocht werd, die in haar uitwendig voorkomen en in hare kleur, maar vooral door het bezit van een zoolvlek, op eene afstamming van de Europeesche wilde

kat wijzen. NEHRING schijnt zijne onderzoekingen niet tot dit punt uitgestrekt te hebben; hij vermeldt althans daar niets van. Intusschen geloof ik niet dat de zaak zoo gewichtig is als zij schijnt. Men kan zich, dunkt mij, zeer goed voorstellen, dat de darmen van de afstammelingen van in 't begin der middeleeuwen getemde wilde katten op den langen duur eene wijziging hebben ondergaan, ten gevolge van het door wie weet hoevele geslachten voortgezet gebruik van grootendeels plantaardig voedsel.